

Kjære medlemmer

I denne måneden har debatten om et selvmord rast i mediene. Datteren til politiker Olav Ballo valgte å ta sitt liv mens hun studerte i utlandet og dødsfallet har vært tema i debattprogrammer og i lange reportasjer i nyhetssendingene. Ikke minst har det ledet til gjentatte tabloide avisforsider. LEVE har blitt kontaktet av både avis og radio-journalister underveis, og vi har tatt sterk avstand til måten denne saken har blitt fremstilt på i enkelte medier. Unødvendige tabloide forsider med detaljer om både selvmordet og jentas liv har blitt presentert, som har lite eller ingenting med publikums «allmenne informasjonsbehov» å gjøre, slik det står i pressens Vær varsom Plakat. Selv om familien har gitt sitt samtykke til åpenhet om saken, mener vi det likevel er viktig å skjerme de etterlatte så langt det er mulig. Når familie, slekt og venner midt i sin sorg og smerte i tillegg må forholde seg til offentlig «grafsing» i private og personlige detaljer, og at dette kommer på trykk i avisen, vil det bli en ekstra smertelig belastning. LEVE ønsker absolutt åpenhet om selvmord og etterlattes situasjon, men etiske retningslinjer bør fortsatt gjelde.

LEVEs første Nasjonale konferanse i Stavanger nærmer seg. Det blir en milepæl i organisasjonens historie. Vi håper mange av våre medlemmer har benyttet seg av anledningen til å både overvære et faglig godt innhold, samt å møte andre etterlatte.

Vel møtt i Stavanger!

Vennlig hilsen
Finn Borgersen,
Leder av LEVE

PsychAid 2008

Bøsseaksjon gjennomført i fire byer

Disse bidro i PsychAid-teltet på Torgdagen i Trondheim; Line Karin K Harstad, Siri Kjøde, Hilde Ekroll, Camilla Hellum Foyen og Mette Marie Danielsen.

PsychAid 2008 er over og opptellingen av innsamlede midler er i full gang. Det eksakte beløpet er enda ikke klart, men det ser ut til å stige mot 200.000 kroner. Det er leder i PsychAid, Maria Thorbjørnsen, ganske fornøyd med.

– Vi hadde håpet på mere penger, men vi er likevel fornøyd da vi opplever å ha fått satt søkelys på en viktig tematikk, nemlig selvmord. I tillegg har vi gjort LEVE mer synlig for folket, sier Maria.

LEVE er enige med hjelpeaksjonslederen og er veldig fornøyd og takknemlig for at organisasjonen ble valgt til formål dette året.

I de forskjellige byene var aktiviteten stor. Det ble arrangert fagdager, konserter, forelesninger, kakesalg, stand og selvfølgelig bøsseaksjon. For første gang fikk aksjonen også oppmerksomhet i riksdekkende media og var et innslag på Lørdagsrevyen 5. april, hvor både PR-ansvarlig i PsychAid Oslo, Kristin Opsahl og leder av LEVE, Finn Borgersen ble intervjuet. Det var i samme innslag laget en sak om Eline Medbøe og hennes minneteppe-prosjekt, så for LEVE ble dette full uttelling. Laila Berg Nettet, leder i Sør-Trøndelag fylkeslag er kjempofornøyd i etterkant av aksjonsuken.

– Vi i LEVE var også til stede og bisto med kake og kaffe til Torgdagen som psyko-

logistudentene hadde i Trondheim. Videre tilføyes at vi også fikk informert litt om LEVE under studentenes forelesning, det tror jeg ble bra, sier Laila, som skryter av hyggelige og dyktige studenter som tydeligvis jobbet hardt for å få alt på plass, både i forhold til organisering og forberedelse av det de trengte av alt praktisk utstyr.

De innsamlede midlene fra PsychAid er ikke øremerket et spesielt prosjekt, men skal fordeles på områder som LEVE allerede arbeider med.

Vi vil takke psykologistudentene i Tromsø, Trondheim, Bergen og Oslo, for en fantastisk innsats i PsychAid 2008 og for at LEVE ble valgt til årets formål!

Fordypningsoppgaver etterlatte ved selvmord

Hvilke tanker sitter de etterlatte igjen med etter selvmordet, og på hvilken måte har de fått hjelp til og bearbeidet sorgen, etter at de har mistet en

datter eller sønn i selvmord?

Dette prøver Rita Pheiff å svare på gjennom sin fordypningsoppgave om etterlatte ved selvmord. Oppgaven ble ferdigstilt

tilbake i 2004, og har vært tilgjengelig på LEVEs hjemmesider en god stund. Forfatteren av oppgaven er Rita Pheiff, gjennomført under videreutdanning i psykisk helsearbeid på Høgskolen i Harstad.

Problemstillingen hun ser nærmere på i oppgaven er: «Hvilke tanker sitter de etterlatte igjen med etter selvmordet, og på hvilken måte har de fått hjelp til og bearbeid sorgen, etter at de har mistet en datter eller sønn i selvmord?»

I forbindelse med denne oppgaven har Pheiff intervjuet pårørende som har mistet en sønn eller datter i selvmord.

Foredrag på skoler

Balanse mellom faglig og personlig

For andre år på rad reiste Wenche Eriksen, etterlatt, og Terese Grøm fra LEVEs sekretariat til Glemmen Videregående Skole i Fredrikstad for å holde foredrag om unge etterlatte ved selvmord. Tilhørerne var i år, som i fjor, ca 80 elever ved Helse og Sosialfag, i aldersgruppen 16 – 18 år. En del av foredraget er basert på ungdomsprosjektet «Styrket omsorgsapparat for unge etterlatte ved selvmord», hovedsakelig undersøkelsen som Kari Dyregrov gjennomførte blant unge etterlatte ved selvmord. Power Point presentasjonen av denne undersøkelsen ble sendt ut til alle fylkeslagene i begynnelsen av 2007.

Foredraget varer totalt ca 2 timer, og er delt i tre deler: **1.** Litt om LEVE og resultater av under-

søkelsen **2.** Etterlatt mor forteller om da hun mistet sin sønn **3.** Visning av filmen Selvmord i familien.

Slik var tilbakemeldingen fra skolen etter det første året:

«De to representantene fra organisasjonen LEVE som kom til oss gjennomførte et to timers undervisningsopplegg som traff målgruppen (hovedsakelig elever i 16-17års alderen) på en gripende måte. Foredraget ble lagt frem med en profesjonell balanse mellom det faglige innholdet (ansatt i organisasjonen) og det personlige innholdet (etterlatt mor som stilte opp som frivillig). Innholdet i foredraget var i all hovedsak rettet mot det å være etterlatt etter selvmord, men vi opplevde at våre elever så overføringsver-

dien av foredraget også til andre krise-/sorgsituasjoner.»

LEVE oppfordrer fylkeslagene til å benytte seg av Power Point presentasjonen som tidligere er sendt ut. Dette tre-delte opplegget som beskrives her er én måte å formidle det på. Det finnes også andre muligheter. Glemmen VGS er en yrkesrettet skole, men foredraget vil også være nyttig for elever – og lærere – generelt.

– Dette har vært en god måte å formidle stoffet på. Først snakker vi om undersøkelsen med de unges reaksjoner, opplevelser, tanker og endrete livssituasjoner, og deretter personifiserer Wenche disse reaksjonene med sin historie. Det at hun ikke er en ungdom, men en mor som snakker både om seg selv og om sønnens liv frem til selvmordet, opplever vi bare som en fordel. Elevene er på hans alder, slik at det gir innlegget en tosidig funksjon, sier Terese Grøm. Som en avslutning får elevene se filmen Selvmord i familien, hvor det er fire unge etterlatte som formidler sine tanker og følelser.

Om det er noen som ikke har mottatt Power Point presentasjonen, basert på undersøkelsen blant unge etterlatte ved selvmord, eller om noen ønsker den oversendt på nytt, ta kontakt med Terese i sekretariatet, tlf. 22 50 25 70 eller pr epost: post@leve.no.

Teoretisk perspektiv

For å belyse tema og problemstillingen har Pheiff valgt å bruke ulike former for teori. Gjennom de viser hun til at kanskje alle en eller annen gang i løpet av livet, særlig når vi er som mest på bunnen, kan ha tilbøyeligheter til å ha selvmordstanker, i alle fall tanken om å slippe å leve eller at en har lyst til å gi opp. Slik refererer Rita Pheiff til Retterstøl i sin oppgave:

«Freud mente at ethvert menneske i virkeligheten har selvmordsproblemer, fordi det naturlig vil oppstå under utviklingen av mennesket. Mennesket vil aldri være i stand til å overkomme den enorme hjelpeløsheten som de har hatt i sin tidlige barndom, og det vil være tilbøyelig å vende tilbake til mer primitive stadier i de mange konfliktsituasjoner som oppstår i livet. Den vanligste ubevisste fantasi som går forut for selvmord, vil være en trett og utslitt persons ønske om å flykte, gi opp, «sove og dø». Det som gjelder er egentlig et ønske om å komme vekk fra en livssituasjon som er blitt umulig å bære, å bli fri for bekymringer, smerte, angst og problemer. (Retterstøl, 1978)»

Elever ser overføringsverdien av kunnskap om selvmord og etterlatte til andre krise- og sorgsituasjoner, skriver Glemmen V.G.S

Illustrasjonsfoto Anita Sælv

Oppgave om selvmord

Illustrasjonsfoto: Anita Sælø

Intervjuer med etterlatte
Rita Pheiff intervjuer en mor

som mistet sin sønn i selvmord og et ektepar som mistet sin

datter. Under intervjuene med pårørende etter selvmord ble hun klar over at det var viktig for dem å fortelle om forhistorien til at deres barn begikk selvmord, noe hun ikke hadde forutsett i oppsett av intervjuguiden. «Forhistorien gir kanskje pårørende en mening med hvorfor deres barn begikk selvmord», skriver Pheiff. Videre skriver hun:

«I begge intervjuene berettet foreldrene en gripende historie om det fatale som skjedde med deres kjære barn. Jeg tror det var viktig for foreldrene å fortelle denne historien, kanskje det gav en mening hvorfor deres barn begikk selvmord. Jeg skulle ønske at leserne av denne oppgaven fikk delta i det som skjedde med deres barn

og utfyllende hvorfor foreldrene tror de begikk selvmord. Men for å anonymisere deres historie og for å begrense oppgaven har jeg valgt å ta for meg utvalgte tema, som sinne, aggresjon, skyldfølelse og sorgarbeid som det viste seg under intervjuet at de etterlatte sliter med i ettertid.»

I tillegg til intervjuene med de etterlatte, har Pheiff også snakket med en person i psykiatritjenesten. Hun forteller at det ofte er hjelpeapparatet som får skylden for det som svikket. Det har de imidlertid veldig stor forståelse for og blir egentlig ganske maktesløs i en slik situasjon. Informanten i psykiatritjenesten sier til Pheiff: «Det er veldig viktig for pårørende å få plassert skylda akkurat der å da. En slik situasjon som å være i hjelpeapparatet da, finner jeg det ikke vanskelig å påta meg en del av skylda for det som har skjedd, selv om jeg vet at det var gjort det som var mulig å for å hindre at pasienten tok livet av seg.»

Oppgaven ligger i sin helhet på LEVEs hjemmesider, under Litteratur. Om noen ikke har tilgang til internett, men ønsker en kopi av oppgaven, kan dere få tilsendt den i posten. Vennligst kontakt LEVEs sekretariat om det er ønskelig.

Juridisk hjelp og støtte til etterlatte

Tidlig i etableringsfasen mottok LEVE, gjennom Vestfold fylkeslag, et tilbud fra advokat Olav Hana om juridisk bistand til organisasjonens medlemmer. Hana ønsker fortsatt å yte denne tjenesten for LEVE.

Advokat Hana i Drangeid&Hana har tilhold i Vestfold, men tilbyr tjenesten til samtlige av LEVEs medlemmer. LEVENytt gjengir her tilbudet slik det blir gitt, og slik det fortsatt fungerer:

Tilbud om juridisk bistand/samarbeid – Foreningen LEVE – Husadvokaten

I forbindelse med etablering av foreningen Leve, ønsker Olav Hana å tilby medlemmene av foreningen juridisk bistand. Tilbudet har kommet i stand etter henvendelse fra foreningen selv. Formålet med samarbeidet er å gi medlemmene en fast kontakt vedr. juridisk bistand. Formålet er også å etablere et samarbeide med foreningen.

Hana arbeider i kontorfellesskap med advokat Svein Drangeid, med adresse Torget 8 i Larvik. De har også kontor i Hof i Vestfold. Olav Hana ønsker å tilby foreningen og medlemmene juridisk bistand i saker av offentligrettslig og privat karakter. Bistanden kan omfatte alle type saker.

I tillegg til saker av juridisk karakter, kan bistanden også være å

representere medlemmet i prosesser som man er deltaker i. Bistanden vil være av rådgivende og tilretteleggende art. I tillegg vil bistanden kunne bidra til å ha en «døråpnings» effekt. Tjenesten er ment å kunne betegnes som medlemmets egen husadvokat, som man kan kontakte direkte. I samarbeid med foreningen vil en bidra til å kartlegge den bistanden som medlemmene har bruk for.

Advokatkontoret kan også betjene medlemmene via e-post: post@husadvokaten.no.

Ved første konferansetime vil medlemmene få 1/2 time gratis rådgivning/videre salær avtales.

Denne informasjonen ligger også inne på LEVEs hjemmesider www.lev.no. Om noen ønsker å komme i kontakt med advokat Olav Hana, vennligst kontakt Hana direkte: Advokat Olav Hana, Tlf. 33 13 83 60 / Telefaks 33 13 83 68, Mobil: 93 09 34 02

E-post: post@husadvokaten.no

Advokatene Drangeid & Hana,
Medlemmer av den Norske Advokatforeningen

Torget 8, Postboks 222, 3251 Larvik

Avdelingskontoret i Hof, Thorshaugveien 19, tlf. 33 09 58 55

webadresse: www.husadvokaten.no

Fylkeslagslederens Hjørne

Barseltid er en god tid

Kjære medlemmer!

Jeg benytter anledningen til å sende ut en liten hilsen før jeg går ut i barselpermisjon. Magen er voksende og hender og føtter er svulmende nå i disse varme vårdager. En gutt er i vente, og jeg gleder meg stort. Min siste arbeidsdag er i slutten av april. Deretter hviler jeg hjemme med familien og venter i spenning. 18. mai er termin. Han må gjerne komme til oss litt før hvis han vil det

Jeg skal ha permisjon i ett år. Det blir rart å være borte så lenge. Jeg vil savne mye og kjenner det litt sårt at jeg ikke får delta på landsmøte og konferanse i Stavanger i år. Det blir et spennende arrangement, og LEVE er inne i en god tid hvor nytenkning og utvikling er mulig. Jeg har vært med i LEVE siden 2003 og synes det er helt utrolig å se hvilke fremskritt organisasjonen har gjort i løpet av disse fem årene. Jeg tar det med meg og skal nyte det fra «sidelinjen» og kommer jevnlig innom kontoret i Oslo for å hilse på og høre hvordan det står til med LEVE. Jeg skal samtidig nyte tiden hjemme, for barsel-tid er en god tid.

Mine arbeidsoppgaver er det hovedsakelig Gry Lunde og Terese Grøm i sekretariatet som overtar.

Terese vil ha kontakt med fylkeslagene og bistå/følge opp når det er behov for det. Gry vil ta over alle mine oppgaver som har med organisasjon å gjøre. Det vil innebære alt av forberedelser til landsstyremøter, landsmøte, protokollføring, fadderordning for fylkeslag, årsmøter etc. Hun vil også ta seg av all kontakt med RB Data hvor vi har våre IT-tjenester.

Alt som har med medlemsregisteret å gjøre vil konsulent Karoline Bergeren ta seg av. Hun vil arbeide med det i en 20 % stilling og kan nåes på LEVE sin mailadresse: post@leve.no

Da gjenstår det å ønske dere alle en god vår, sommer og et godt år. Lykke til med alt arbeidet og nye utfordringer i 2008.

Klem fra
Anita Sæøl
i LEVEs sekretariat

Har du noen kommentarer til nyhetsbrevet – eller vil du bidra med egne innlegg:

LEVE
Postboks 27 Smestad
0309 Oslo
Merk konvolutt med «LEVENytt».

E-post: post@levenorge.no
Tlf.: 22 50 25 70
Fax: 22 50 25 71
www.levenorge.no

Fylkeskontakter

Finnmark
Helge Stormo
Tlf: 78 95 70 46 / 78 98 75 20
helstorm@online.no

Troms
Sissel Edvardsen
Tlf: 95 97 97 84
sisseled@hotmail.com

Nordland
Anne Berit Sætermo
Tlf. 90 61 89 21
annsaete@online.no

Nord-Trøndelag
Einar Johan Jakobsen
Tlf. 90 98 89 03
einjoja@hotmail.com

Sør-Trøndelag
Laila B. Nesset
Tlf. 93 00 41 79
lne@shdir.no

Møre og Romsdal
Ragnhild Opskar
Tlf. 91 51 98 16
ra-opska@online.no

Sogn og Fjordane
Eva Pleym Lund
Tlf. 95 70 83 18
epleymlu@frisurf.no

Hordaland
Linda S. Amundsen
Tlf. 97 77 10 74
li-s-am@online.no

Rogaland
Else Grete Aanestad
Tlf. 95 23 50 42
eaane@broadpark.no

Vest-Agder
Lars-Inge Holst-Try
Tlf. 95 18 91 11
privat@holsttry.no

Aust-Agder
Anne Godding
Tlf. 99 59 75 71
ah-g@online.no

Vestfold
Bjørn Brekke
Tlf. 93 00 28 87
brekke.bjorn@gmail.com

Østfold
Trude Helen Dahl
Tlf: 97 60 27 82
trheda@online.no

Buskerud
Eva Brekke Voss
Tlf: 911 82 798
evoss@online.no

Akershus
Hilde Hjelle
Tlf. 41 24 23 91
hilde@hjelle.as

Oslo
Herman van Eggelen
Tlf. 95 06 31 31
oslo@leve.no

Hedmark
Liv Kari Kleiven
Tlf. 91 36 58 07
livkari@senswave.com

Oppland
Inger Horn Holden
Tlf. 61 19 57 18 / 91 31 98 34
iholden@frisurf.no

Telemark
Janet Ververda
Tlf. 98 45 04 20
janet.ververda@hit.no

Mitt dikt

Stop all the clocks,
cut off the telephone,
Prevent the dog from
barking with a juicy bone,
Silence the pianos and
with muffled drum
Bring out the coffin,
let the mourners come.

Let aeroplanes circle
moaning overhead
Scribbling on the sky
the message He Is Dead,
Put crêpe bows round the white
necks of the public doves,
Let the traffic policemen
wear black cotton gloves.

He was my North, my South,
my East and West,
My working week
and my Sunday rest,
My noon, my midnight,
my talk, my song;
I thought that love would
last for ever: I was wrong.

The stars are not wanted now:
put out every one;
Pack up the moon
and dismantle the sun;
Pour away the ocean
and sweep up the wood.
For nothing now can
ever come to any good.

W.H.Auden